

प्रमाणित
२०७८/०९/२८
नगर प्रमुख

बडीमालिका नगरपालिका

स्थानीय राजपत्र

भाग १ वर्ष: १

अंक २

२०७८ माघ ४ गते मंगलबार

बडीमालिका नगरपालिकाको दशौँ नगर सभाबाट मिति २०७८/०९/२८ मा स्वीकृत भएको बडीमालिका नगरपालिका स्थानी बन ऐन, २०७८ स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ बमोजिम सार्वजनिक जानकारीको लागि देहाय बमोजिम प्रकाशन गरिएको छ ।

आज्ञाले,

रंगमल वि क

नि प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

बडीमालिका नगरपालिका

स्थानीय वन ऐन, २०७८

प्रस्तावना: नगरपालिकामा सामुदायिक, ग्रामीण तथा शहरी, धार्मिक, निजी, कबुलियती र साभेदारी वनको संरक्षण, सम्बर्द्धन, उपयोग, अनुगमन र नियमन तथा वन उपभोक्ता समूहको व्यवस्थापन गर्दै वन श्रोतबाट अधिकतम लाभ उठाई लाभको न्यायोचित वितरणको माध्यमबाट स्थानीय समुदायको आर्थिक, सामाजिक, वातावरणीय पूर्वाधार लगायतका स्थानीय विकासको क्षेत्रमा महत्वपूर्ण योगदान, स्थानीय वन व्यवस्थापन सम्बन्धी आवश्यक कानूनी व्यवस्था गर्न वाञ्छनीय भएकोले,

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ११ को उपदफा (४) खण्ड (ड) को अधिकार कार्यान्वयन गर्न नेपालको संविधान धारा २२६ बमोजिम बडिमालिका नगरपालिकाको नगरसभाले “बडीमालिका नगरपालिका स्थानीय वन ऐन, २०७८” बनाएको छ।

परिच्छेद १

प्रारम्भिक

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:-** (१) यस ऐनको नाम “बडीमालिका नगरपालिका स्थानीय वन ऐन, २०७८” रहेको छ।

(२) यो ऐन स्थानीय राजपत्रमा प्रकाशित भएको मितिबाट लागू हुनेछ।

२. **परिभाषा:-** विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा:-

(क) “अधिकारवाला” भन्नाले यस ऐन बमोजिम वन अधिकार प्राप्त हुने व्यक्ति, परिवार वा समुदाय समेतलाई सम्झनु पर्छ।

(ख) “उद्योग” भन्नाले यस ऐन बमोजिम वन वा वन पैदावारमा आधारित उत्पादन मुलक व्यवसाय भन्ने सम्झनु पर्छ।

(ग) “ऐन” भन्नाले यस बडिमालिका नगरपालिकाको नगरसभाले पारित गरेको “बडीमालिका नगरपालिका स्थानीय वन ऐन २०७८” सम्झनु पर्दछ ।

(घ) “निजी वन” भन्नाले आफ्नो स्वामित्वमा रहेको जग्गामा पारिवारिक तथा निजी स्वामित्वको जग्गामा पारिवारिक तथा निजी तवरले संरक्षण र व्यवस्थापन गर्दै आएको वनलाई सम्झनु पर्छ ।

(ङ) “तोकिएको” वा “तोकिए बमोजिम” भन्नाले यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियमहरूमा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्झनु पर्छ ।

(च) “परम्परागत रूपमा संरक्षण, भोगचलन” भन्नाले पुस्तौ-पुस्तादेखि परम्परागत ज्ञान, सीप र विधिबाट वनको व्यवस्थापन, संरक्षण, विकास तथा त्यस्तो वनबाट प्राप्त हुने वन पैदावारहरूको सदुपयोग वा भोगचलनको निरन्तरतालाई सम्झनु पर्छ ।

(छ) “प्राकृतिक स्रोत साधन” भन्नाले जल, जमिन, जंगल, वन्यजन्तु, खनिज, जैविक विविधता आदि जस्ता प्राकृतिक रूपमा प्राप्त स्रोत साधनलाई सम्झनु पर्छ ।

(ज) “वन” भन्नाले पूर्ण वा आंशिक रूपमा रुखहरूले ढाकीएको विद्यमान अवस्थामा रहेको सामुदायिक वन, कबुलियती वन, धार्मिक वन, शहरी वन, ग्रामिण वन, कृषि वन, वृक्षारोपण, सीमसार क्षेत्र, प्रथाजनित रूपमा व्यवस्थापन गरिएको वन र निजी वन समेतलाई सम्झनु पर्छ ।

(झ) “वन क्षेत्र” भन्नाले निजी स्वामित्वको हक भोगको र प्रचलित कानूनले अन्यथा व्यवस्था गरेको वाहेकको वन सिमाना

२०

लगाइएको वा नलगाइएको वनले घेरिएको वा वनभित्र रहेको घाँसे मैदान, नाङ्गो पहाड, बाटो, पोखरी, ताल तलैया, सिमसार, नदी, खोलानाला, बगरले ओगटेको क्षेत्र सम्भन्नु पर्छ ।

(ज) **“वन पैदावार”** भन्नाले वनमा रहेको वा पाइएको वा वनबाट ल्याइएको काठ, दाउरा, गोल, खैरकच, खोटो, काठको तेल, बोक्रा, लाहा, पिपला, पिपली, वा रुख, पात, फल, फूल, मौवा, चिराइतो, च्याउँ र सबै प्रकारका जङ्गली जडीबूटी, वनस्पती तथा तीनका विभिन्न भाग वा अङ्ग, वा चट्टान, माटो, ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, वा पशुपन्छी, वन्यजन्तु र पशुपन्छी वा वन्यजन्तुको आखेटोपहार सम्भन्नु पर्छ ।

(ट) **“सामुदायिक वन”** भन्नाले समुदायद्वारा व्यवस्थापन गरेको वन लगायत कबुलियती वन, धार्मिक, परम्परागत विधिबाट संरक्षण र व्यवस्थापन गर्दै आएको वन र अन्य समुदायमा आधारित वन समेतलाई सम्भन्नु पर्छ ।

(ठ) **“सामुदायिक वन उपभोक्ता समुह”** भन्नाले सामुदायिक वनको संरक्षण, व्यवस्थापन, भोगचलन र प्रयोगको लागि सम्बन्धित वनक्षेत्रबाट आश्रित एवं लाभान्वित आदिवासी जनजाति, महिला, दलित, अल्पसंख्यक लगायतका स्थानीय समुदायमा बसोबास गर्ने सम्पूर्ण वर्ग, लिङ्ग, जाति र घरधुरीको अनिवार्य प्रतिनिधित्व हुने गरी गठन हुने उपभोक्ता समुहलाई सम्भन्नु पर्छ ।

(ड) **“सामुदायिक वन उपभोक्ता समिति”** भन्नाले समुदायिक वन उपभोक्ता समुहको साधारण सभाले चयन गरेको कार्य समितिलाई जनाउनेछ ।

(ढ) **“स्थानीय वन परिषद्”** भन्नाले दफा ५ बमोजिम गठन हुने वन अधिकार संरक्षण सम्बन्धि गठन भएको स्थानीय वन परिषद्लाई सम्भन्नु पर्छ ।

(ण) “स्थानीय समुदाय” भन्नाले वनक्षेत्रसंग सीमाना जोडिएको वनक्षेत्रबाट आश्रित एवं लाभान्वित आदिवासी जनजाति, महिला, दलित, अल्पसंख्यक लगायतका स्थानीय समुदायमा बसोबास गर्ने सम्पूर्ण समुदायलाई सम्झनु पर्छ ।

(त) “वनश्रोत” भन्नाले कुनैपनि व्यवहारिक, व्यावसायिक, सामाजिक, धार्मिक, मनोरञ्जन, शैक्षिक, निर्वाहमुखी, वा सामुदायिक वनमा रहेको वनस्पति, जीव, र अन्य सुक्ष्म जीवहरू लगायत माथि तोकिएको वन क्षेत्रमा रहेको अन्य सम्भावित मानवीय प्रयोगमा आउने वनश्रोत समेतलाई जनाउने छ ।

(थ) “सम्बन्धित अधिकारी” भन्नाले यस ऐन र प्रचलित कानून बमोजिम कर्तव्य निर्वाह गर्ने अख्तियार प्राप्त अधिकारी सम्झनु पर्दछ ।

परिच्छेद २

वन सुचिकरण तथा दर्ता सम्बन्धि व्यवस्था

३. वन सुचीकरण सम्बन्धि व्यवस्था: (१) साविकमा दर्ता तथा हस्तान्तरण भएका सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहहरू, कबुलियति वन उपभोक्ता समूहहरू, धार्मिक वन, र नीजि वनहरूले देहायका कागजात सहित नगरपालिकामा सुचीकृत हुनु पर्नेछ ।

(क) दर्ता (हस्तान्तरण) प्रमाण पत्र

(ख) स्वीकृत बिधान

(ग) उपभोक्ता समितिको विवरण

(घ) गत ३ वर्ष देखिको लेखा परिक्षण प्रतिवेदन

(ङ) कार्ययोजना

(२) उपदफा (१) बमोजिम नगरपालिकामा सुचिकरणका लागि निवेदन प्राप्त भएको १५ दिन भित्र नगरपालिकाले आवश्यक कागजात प्राप्त भए नभएको जाँचबुझ गरी सम्बन्धित बनलाई नगरपालिकामा सुचिकृत भएको प्रमाण पत्र दिनुपर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम सुचिकृत भएकालाई नगरपालिकाले प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोग उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।

४. **निजी बन दर्ता गर्नु पर्ने:** (१) निजी बन दर्ता गराउन चाहने कुनै व्यक्ति वा संस्थाले निजी बन दर्ताका लागि डिभिजन वन कार्यालय वा सब डिभिजन वन कार्यालयको सिफारिस सहित नगरपालिकामा निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम कुनै निवेदन परेमा आवश्यक जाँचबुझ गरी नगरपालिकाकाले निजी बन वन दर्ता गरी प्रमाणपत्र दिनेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम निजी वन दर्ता गरेको जानकारी नगरपालिकाले सम्बन्धित डिभिजन वन कार्यालयलाई पठाउनेछ ।

(४) निजी वन दर्ता सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद ३

संस्थागत संरचना

५. **वन परिषद्को गठन:** (१) वन अधिकार प्राप्त गर्ने स्थानीय समुदाय, आदिवासी जनजाति, महिला, दलित, अल्पसंख्यक तथा उक्त वनक्षेत्रबाट आश्रित एवं लाभान्वित वनदेखि टाढाका समुदायको हक हित संरक्षण सम्बन्धी विषयमा नीति निर्माण गर्न तथा अधिकारवाला समुदायको हक हितका सम्बन्धमा नगरपालिकालाई सुझाव दिनको लागि स्थानीय स्तरमा एक वन परिषद् गठन हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको परिषदमा देहाय बमोजिमका अध्यक्ष तथा पदाधिकारीहरू रहने छनः

(क) नगर प्रमुख - अध्यक्ष

- २५
- (ख) वन तथा वातावरण समितिको प्रतिनिधि - सदस्य १ जना
 - (ग) नगरसभाको प्रतिनिधि - सदस्य २ जना
 - (घ) सामुदायिक वन उपभोक्ता महासंघको प्रतिनिधि- सदस्य १ जना
 - (ङ) आदिवासी जनजाति महासंघको प्रतिनिधि- सदस्य १ जना
 - (च) दलित अधिकारको क्षेत्रमा काम गर्ने - सदस्य १ जना
 - (छ) नीजि वनको प्रतिनिधि-सदस्य १ जना
 - (ज) व्यवसायिक संस्थाका प्रतिनिधि - सदस्य १ जना
 - (झ) वन अधिकार, वातावरण संरक्षण र वन उपभोक्ताको हकहितसँग सम्बन्धित क्षेत्रमा काम गरेको व्यक्ति मध्येबाट नगर प्रमुखले मनोनित गरेको न्यूनतम ३ महिला सहित प्रतिनिधि - सदस्य ५ जना
 - (ञ) वन वातावरण क्षेत्र हेर्ने शाखाको प्रमुख - सदस्य

तर, नगरपालिकाले मनोनित गर्दा उपदफा (२) को विभिन्न खण्डहरूबाट प्रतिनिधित्व हुन नसकेका जाति वा समुदायको प्रतिनिधित्व हुने गरी मनोनीत गर्नुपर्नेछ। परिषदमा महिलाको सहभागिता न्यूनतम ५० प्रतिशत अनिवार्य गराउनु पर्नेछ।

(४) उपदफा (२) बमोजिम मनोनीत सदस्यहरूको पदावधि दुई वर्षको हुनेछ र निजहरू एक अवधिको लागि पुनः मनोनीत हुन सक्नेछन्।

(५) परिषदले परिषद्को काम कारबाहीलाई व्यवस्थित गर्ने प्रयोजनको लागि स्नातक उपाधि हासिल गरी वन, वातावरण वा कानूनको क्षेत्रमा कम्तीमा १० वर्षको अनुभव प्राप्त व्यक्तिलाई सदस्य सचिवको रूपमा नियुक्त गर्न सक्नेछ। सदस्य सचिवको कार्यअवधि ४ वर्षको हुनेछ। सदस्य सचिवको काम कर्तव्य र अधिकार नियमावली र निर्देशिकामा तोकिए बमोजिम हुनेछ।

२०
(६) परिषद्का पदाधिकारीहरु र कर्मचारीले नगरपालिकाले तोकिएको बमोजिमको सुविधा र तलवभत्ता पाउनेछन् ।

६. परिषद्को काम, कर्तव्य र अधिकार: (१) परिषद्को काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः-

- (क) वन र वनक्षेत्रमा रहेको प्राकृतिक स्रोत साधन (जल, जमिन, जंगल, वन्यजन्तु, खनिज, जैविक विविधता आदि) को परम्परागत रूपमा संरक्षण, भोगचलन, उपयोग गर्दै आईरहेका उक्त क्षेत्रमा बसोबास गर्ने स्थानीय समुदाय, आदिवासी जनजाति, महिला, दलित, अल्पसंख्यक तथा उक्त वनक्षेत्रबाट आश्रित एवं लाभान्वित वनदेखि टाढाका समुदायको वनमाथिको पहुँच, स्वामित्व, प्रतिनिधित्व, लाभको बाँडफाँड समेतमा अग्राधिकार सहितको वनसम्बन्धी अधिकार सम्बन्धी विषयमा नेपाल सरकारलाई सुझाव दिने ।
- (ख) वन सम्बन्धी अधिकार सम्बन्धमा जानकारी गराउन कार्यक्रम र सूचनाहरू प्रचार प्रसार गर्ने, गराउने ।
- (ग) वनमाथिको पहुँच, स्वामित्व, प्रतिनिधित्व, लाभको बाँडफाँड समेतमा अग्राधिकार सहितको वनसम्बन्धी अधिकारको सम्बन्धमा सूचित तथा अनुसन्धान गर्ने, गराउने ।
- (घ) वनसम्बन्धी अधिकार सम्बन्धमा भइरहेका नीति परिवर्तन गर्ने वा नयाँ नीति बनाउने सम्बन्धमा नगरपालिकालाई सुझाव दिने ।
- (ङ) वनसम्बन्धी हकहित र अधिकार संरक्षण सम्बन्धी स्थानीय, प्रादेशिक, संघीय तथा अन्तर्राष्ट्रिय सूचनाहरू अद्यावधिक राख्ने तथा राख्न लगाउने ।
- (च) वनसम्बन्धी अधिकारहरूको अनुगमन गर्ने गराउने र अनुगमन गर्दा देखिएका त्रुटीहरूको सुधार गर्न स्थानीय सरकारलाई सुझाव दिने ।

- (छ) वनसम्बन्धी अधिकार संरक्षण गर्ने सम्बन्धमा उपयुक्त सम्झौताको अन्य काम गर्ने, गराउने ।
- (ज) परम्परागतरूपमा संरक्षण, सम्बर्धन र सदुपयोग गर्दै आएका स्थानीय समुदायको वनप्रयोगको अधिकारलाई राजनीतिक सिमाले बन्देज गर्ने छैन, यदि कुनै अवरोध सृजना भएमा आवश्यक समन्वय गरेर समाधान गर्ने ।
- (झ) सामुदायिक वनहरू बीच समन्वय गरेर स्थानीय आपूर्ति, प्राकृतिक प्रकोपलाई सर्वसुलभ बनाउनका लागि डिपो स्थापना गर्ने ।
- (ञ) अन्तर स्थानीय सरकारकाबीच वन पैदावार आपूर्ति व्यवस्था मिलाउनका लागि समन्वय गर्ने ।
- (ट) समुदायद्वारा संचालित कार्यक्रमहरू अनुगमन निरीक्षण तथा पृष्ठपोषण गर्ने
- (ठ) समुदायको आन्तरीक सुसासनको लागि आवश्यक सरसल्लाह, सुझाव र सहयोग गर्ने
- (ड) जैविक विविधताको अभिलेखिकरण गर्ने, अध्ययन अनुसन्धान गर्ने, संरक्षण तथा व्यवस्थापन गर्ने

७. परिषद्को बैठक सम्बन्धी कार्यविधि: (१) परिषद्को बैठक अध्यक्षले तोकेको मिति, समय र स्थानमा बस्नेछ ।

(२) परिषद्को सम्पूर्ण सदस्य संख्याको कम्तीमा पचास प्रतिशतभन्दा बढी सदस्यहरू उपस्थित भएमा परिषद्को बैठकका लागि गणपूरक संख्या पुगेको मानिनेछ ।

(३) परिषद्को बैठकको अध्यक्षता अध्यक्षले गर्नेछ र निजको अनुपस्थितिमा सदस्यहरू मध्येबाट जेष्ठ सदस्यले बैठकको अध्यक्षता गर्नेछ ।

(४) परिषद्को निर्णय परिषद्को अध्यक्षद्वारा प्रमाणित गरिनेछ ।

(५) परिषद्को बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि परिषद् आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

८. बन तथा वातावरण शाखाको व्यवस्थापन गर्नु पर्ने: (१) नगरपालिकाले बन तथा वातावरण क्षेत्रको व्यवस्थापनका लागि एक जना अधिकृत स्तरका स्थायी कर्मचारी र अन्य कर्मचारी रहने गरी शाखाको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम शाखाको मुख्य जिम्मेवारी बन दर्ता तथा सूचिकरण, अभिलेख व्यवस्थापन, परिषद्का निर्णयहरूको कार्यान्वयन आदि र अन्य जिम्मेवारी कार्यपालिकाले तोके बमोजिम हुनेछन् ।

९. नगर बन संजाल गठन: नगर क्षेत्रमा क्रियाशिल बन उपभोक्ता समितिहरूले आफ्ना सदस्यहरूको आर्थिक सामाजिक एवं सांस्कृतिक समृद्धि हासिल गर्नका लागि आवश्यक छलफल परामर्श, योजना र सरोकारवाला संग प्रतिनिधिमुलक प्रतिनिधित्व गर्न नगर स्तरीय बन संजाल गठन गर्न सक्नेछन् । संजाल संचालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धि कार्यविधि कार्यपालिकाले तोके बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद ३

अधिकार तथा दायित्व

१०. नगरपालिकाको काम कर्तव्य अधिकार: (१) यस ऐनले सृजना गरेका दायित्वका अतिरिक्त नगरपालिकाको काम कर्तव्य अधिकार देहायबमोजिम हुनेछन् ।

(क) बन, जंगल, वन्यजन्तु, सम्बन्धी स्थानीय नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन, अनुगमन र नियमन गर्ने ।

(ख) स्थानीयस्तरमा सामुदायिक, ग्रामीण तथा शहरी, धार्मिक, कबुलियती र साभेदारी वनको संरक्षण, सम्बर्द्धन, उपयोग, अनुगमन र नियमन तथा वन उपभोक्ता समूहको व्यवस्थापन गर्ने ।

- (ग) स्थानीयस्तरमा नदी किनार, नदी उकास, नहर किनार तथा सडक किनारमा वृक्षारोपण व्यवस्थापन गर्ने
- (घ) स्थानीयस्तरमा निजी वनको प्रवर्द्धन, अनुगमन र नियमन गर्ने
- (ङ) स्थानीयस्तरमा सार्वजनिक खाली जग्गा, पाखा वा क्षेत्रमा वृक्षारोपण, सम्भार, उपयोग र व्यवस्थापन गर्ने ।
- (च) स्थानीयस्तरमा जडीबुटी तथा अन्य गैरकाष्ठ वन पैदावार सम्बन्धी सर्वेक्षण, उत्पादन, संकलन, प्रवर्द्धन, प्रशोधन र बजार व्यवस्थापन गर्ने
- (छ) वन बीउ बगैचा स्थापना, व्यवस्थापन र त्यसको प्रवर्द्धन गर्ने ।
- (ज) नर्सरी स्थापना, बिरुवा उत्पादन, वितरण, रोपण र प्रवर्द्धन गर्ने ।
- (झ) वन्यजन्तु र चराचुरुगीको संरक्षण, व्यवसायिक पालन, उपयोग र अनुगमन गर्ने
- (ञ) मानव तथा वन्यजन्तु बीचको द्वन्द्व व्यवस्थापन सम्बन्धि कार्य गर्ने
- (ट) स्थानीय प्राणी उद्यान (चिडियाखाना) को स्थापना र सञ्चालन सम्बन्धी कार्य गर्ने ।
- (ठ) स्थानीय वन्यजन्तु पर्यटन र आयआर्जन सम्बन्धी कार्य गर्ने ।
- (ड) स्थानीयस्तरमा आखेटोपहारको व्यवस्थापन गर्ने ।
- (ढ) स्थानीयस्तरमा वन, वन्यजन्तु तथा चराचुरुगीको अभिलेखाकन र अध्ययन अनुसन्धान गर्ने गराउने ।
- (ण) विश्वसम्पदा सूचीमा परेका स्मारक र पुरातात्विक महत्वका वन, सीमसार क्षेत्र, तटवर्ती क्षेत्रका जग्गा सम्बन्धी लगत संकलन गर्ने ।

(त) स्थानीय स्तरमा हरियाली प्रवर्द्धन गर्ने ।

(२) उपदफा (१) मा उल्लेखित काम कर्तव्य र अधिकारको कार्यान्वयन नगर कार्यपालिकाले तोकेको कार्यविधि बमोजिम हुनेछ ।

११. जाँचबुझ र निरीक्षण गर्न सक्ने: (१) कुनै व्यक्ति, वन उपभोक्ता समुह, संगठित संस्था, सरकार, सरकारी तह, निजी वा साभेदारी कम्पनी लगायत कसैले पनि यस ऐन र प्रचलित नेपाल कानून विपरित हुनेगरी समुदायको वन अधिकारमा प्रतिकूल प्रभाव पार्ने कार्य गरी रहेको वा यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम विपरीत कामकारवाही भइरहेको छ भन्ने विश्वास हुने मनासिव कारण भएमा नगरपालिकाले आवश्यक जाँचबुझ र निरीक्षण गर्न, गराउन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम जाँचबुझ र निरीक्षणबाट वन अधिकारको हनन् सम्बन्धी दोषी देखिएका व्यक्ति, वन उपभोक्ता समुह, संगठित संस्था, सरकार, सरकारी तह, निजी वा साभेदारी कम्पनी लगायतका व्यक्ति वा संस्थालाई नगरपालिकाले प्रचलित कानून बमोजिम आवश्यक कारवाही गर्न वा कारवाहिका लागि सम्बन्धीत निकायमा सिफारिस गर्न सक्नेछ ।

१२. सामुदायिक वनमा उपभोक्ता समुहको उत्तरदायित्व:- (१) यस ऐनको अधिनमा रहि सामुदायिक वनश्रोतको वातावरणीय रूपमा दिगो व्यवस्थापन गर्ने उत्तरदायित्व उपभोक्ता समुहको हुनेछ ।

(२) सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिले वन पैदावार बिक्री तथा उपयोग सम्बन्धी आफ्नो वार्षिक कार्ययोजना बनाई नगरपालिकाबाट स्वीकृत गराउनु पर्नेछ ।

(३) सामुदायिक वन व्यवस्थापनमा स्थानीय समुदायको पूर्ण (व्यक्तिगत, घरधुरी, सामुहिक, समानुपातिक समावेशी) रूपमा सहभागिता गराउने उत्तरदायित्व उपभोक्ता समुहको हुनेछ ।

(४) सामुदायिक वनश्रोतको पारदर्शी, उत्तरदायी ढंगले व्यवस्थापन गर्ने सुनिश्चित गर्ने उत्तरदायित्व उपभोक्ता समुहको हुनेछ ।

(५) सामुदायिक वन व्यवस्थापन कार्ययोजना अनुरूप सामुदायिक वन श्रोतको प्रभावकारी रूपमा व्यवस्थापन भए नभएको सन्दर्भमा नगरपालिकामा तोकिए बमोजिम आवधिक प्रतिवेदन पेश गर्ने उत्तरदायित्व उपभोक्ता समुहको हुनेछ ।

(६) समुदायबाट व्यवस्थापन गरिएको सामुदायिक वन श्रोतको आय र अन्य लाभबाट सामुदायिक वन उपभोक्ता समुहको साधारण सभा र साधारणसभाले कार्यसमितिलाई तोके बमोजिम समुदायको विकासमा योगदान गरेको छ भन्ने सुनिश्चितता दिने उत्तरदायित्व उपभोक्ता समुहको हुनेछ ।

(७) दिगो वन व्यवस्थापन गरी वनपैदावारको उत्पादनमा वृद्धि ल्याउन चरिचरन, आगलागी, चोरी कटानी, अतिक्रमण आदिबाट सामुदायिक वनलाई जोगाई सामुदायिक वन संरक्षण गर्ने उत्तरदायित्व उपभोक्ता समुहको हुनेछ ।

(८) सामुदायिक वनक्षेत्रको भाडी सफाई र खाली ठाउँमा वृक्षारोपण गर्ने, सम्बृद्धि वृक्षारोपण गर्ने, प्राकृतिक पुनरुत्पादनको व्यवस्थापन गर्ने, उपयुक्त वन संबर्द्धन प्रणाली (एकल्याउने, बाक्लो वन पत्ल्याउने, रोग लागेका तथा सुकेका रुखहरू हटाउने जस्ता कार्य गरी वनको हैसियतमा सुधार्दै लैजाने जस्ता वन संबर्द्धन गर्ने उत्तरदायित्व उपभोक्ता समुहको हुनेछ ।

परिच्छेद ४

वनबाट प्राप्त लाभको बाँडफाँड सम्बन्धी व्यवस्था:

१३. बिक्री गर्न सक्ने: (१) नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको सार्वजनिक तथा ऐलानी जग्गामा रहेका काठ दाउरा, जराजुरी, दहत्तर बहत्तर आदिको बिक्री गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम बिक्री बापत प्राप्त रकम गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नु पर्नेछ ।

१४. सामुदायिक वनबाट आय प्राप्त गर्ने: (१) सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिले वन पैदावार बिक्री तथा उपयोग सम्बन्धी आफ्नो वार्षिक कार्ययोजना बनाई नगरपालिकाबाट स्वीकृत गराउनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम वन पैदावारको बिक्री वापत प्राप्त हुने रकमको दश प्रतिशत रकम नगरपालिकाको सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको कार्ययोजना बढीमा १० वर्षको हुनेछ ।

१५. निजी वनको व्यवस्थापन: (१) निजी वनको धनीले निजी वनको विकास, संरक्षण, व्यवस्थापन गर्न तथा वन पैदावारको उपयोग गर्न वा मूल्य निर्धारण गरी बिक्री वितरण गर्न सक्नेछ ।

(२) निजी वनको धनीको अनुरोधमा उपदफा (१) बमोजिमको कामका लागि डिभिजन वन कार्यालय वा सब डिभिजन वन कार्यालयले आवश्यक प्राविधिक तथा अन्य सहयोग उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।

(३) व्यवसायिक प्रयोजनको लागि निजी वन वा निजी आवादीमा रहेका वन पैदावारको सङ्कलन तथा ओसारपसार गर्नु परेमा तोकिएको दस्तुर तिरी नगरपालिकाबाट स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि व्यवसायिक वा घरायसी प्रयोजनको लागि नगरपालिकाबाट अर्को स्थानीय तहमा वन पैदावारको सङ्कलन तथा ओसारपसार गर्नु परेमा सम्बन्धित डिभिजन वन कार्यालयको सिफारिस सहित तोकिएको दस्तुर तिरी नगरपालिकाबाट स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।

१६. सामुदायिक वनबाट प्राप्त लाभको बाँडफाँड सम्बन्धी व्यवस्था:- (१) उपभोक्ता समूहले कार्ययोजना बमोजिम आर्जन गरेको वार्षिक आयबाट कम्तीमा पच्चीस प्रतिशत रकम वनको विकास, संरक्षण र व्यवस्थापन कार्यमा खर्च

गरी बाँकी रहेको रकमको कम्तीमा पचास प्रतिशत रकम नगरपालिकासँग समन्वय गरी गरिबी न्यूनीकरण, महिला सशक्तिकरण तथा उद्यम विकास कार्यमा खर्च गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम खर्च गरी बाँकी रहेको रकम उपभोक्ता समूहको हितमा प्रयोग गरिनेछ ।

परिच्छेद ५

बिबिध

१७. बन उद्यम र पर्यापर्यटन कार्यक्रम संचालन गर्न सक्ने: (१) उपभोक्ता समूहले तोकिए बमोजिमको प्रक्रिया अवलम्बन गरी स्वीकृत कार्ययोजनाले निर्दिष्ट गरेको बन उद्यम तथा पर्यापर्यटन कार्यक्रम संचालन गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कार्यक्रम संचालनका लागि नगरपालिका वा संघ संस्था वा निजी क्षेत्र वा सहकारी सँग साभेदारी गर्न सकिनेछ ।

१८. सार्वजनिक जग्गामा बन विकास सम्बन्धी व्यवस्था: (१) स्थानीय तहले यस ऐनको अधीनमा रही आफ्नो स्वामित्वमा रहेको सार्वजनिक जग्गामा बनको विकास, संरक्षण, व्यवस्थापन गर्न र बन पैदावारको उपयोग तथा विक्री वितरण गर्न सक्नेछ ।

(२) स्थानीय तहलाई उपदफा (५) बमोजिमको कामका लागि आवश्यक प्राविधिक सहयोग डिभिजन वन कार्यालयले उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

१९. प्रतिवेदन पेश गर्न पर्ने: उपभोक्ता समूहले प्रत्येक आर्थिक वर्ष समाप्त भएको तीन महिना भित्र तोकिए बमोजिम आर्थिक विवरण तथा बनको स्थिति समेत खुलाई आफ्ना क्रियाकलापहरुको वार्षिक प्रतिवेदन नगरपालिकामा पेश गर्नु पर्नेछ ।

२०. नियम बनाउने अधिकार: यस ऐनको कार्यान्वयनको लागि कार्यपालिकाले आवश्यक नियम, मापदण्ड, निर्देशिका बनाई लागू गर्न सक्नेछ ।

Handwritten signature and blue ink stamp.